

Fizikani o'qitishda gumanitar fanlardan foydalanish usulari

*Toshkent tumani 1- son kasb hunar
maktabi Fizika va astronomiya fani o`qituvchisi*

Erkinboyev Islombek

ANNOTATSIYA

Mamlakatimiz ta'lim tizimida ulkan islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan maktabda ta'lim-tarbiya takomil – lashtirishda olimlar pedagoglar diqqatini fanlararo aloqadorlik masalalariga qaratishni talab qilmoqda. Fan -texnikaning jadal rivojlanishi o'quvchilarda yuksak ma'naviyatni ,erkin fikirlashni ,g'oyaviy – siyosi yetuklikni , ilmiy dunyoqarashga asoslangan e'tiqodni shakillantirishni dolzarb muammoga aylantira .O'quvchilarda bu sifatlarni shakillantirishda fanlararo aloqadorlik katta imkoniyatlarga ega. Mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini rivojlantirish mazmuni va o'qitish texnologiyasi, uning sifat va samaradorligini oshirish borasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar ta'lim mazmunini modernizatsiyalash, talabalarda kasbiy kompetentlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik yondoshuvlardan foydalanish imkoniyatini oshiradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Fizika sohasidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga ko'ra oliy ta'lim tizimida fizika fanlarini sohalarga moslashtirilgan holda o'qitishni yo'lga qo'yish masalasi belgilangan.

Kalit so`zlar: seminarlar ,konferensiyalar, siyosat, madaniyat ,san'at.

Oliy ta'lim tizimida gumanitar fanlarning o'rni va ahamiyati .

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan 2021-yil 19-martdagi PQ-5032-sonli "Fizika sohasidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarorida

2021–2023-yillarda Fizika fanlari bo‘yicha ta’lim sifatini oshirish va fizika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning natijadorligini ta’minlash bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi tasdiqlandi. Unga ko‘ra, yangi va ta’lim bozorida talab yuqori bo‘lgan mutaxassisliklar bo‘yicha kadrlar tayyorlashni yo‘lga qo‘yish orqali yoshlarning fizika ta’limi bilan qamrab olish darajasini oshirish, fizika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning ishlab chiqarish bilan uzviy bog‘liqligini ta’minlash masalalari belgilangan.

Shuningdek, 2021-2022-o‘quv yilidan boshlab oliy ta’lim tizimida fizika fanlarini sohalarga moslashtirilgan holda o‘qitish yo‘lga qo‘yildi.

67- modda . Ta’lim tashkilotlarning xalqora hamkorligi Ta’lim tashkilotlari quydagilar vositasida tegishli xorijiy mamlakatlarning ta’lim muassasalari va tashkilotlari bilan xalqora hamkorlikni amalga oshiradi :

Ta’lim muammolari yuzasidan ilmiy -texnik hamkorlikni rivojlantirish , qo‘shma fakultetlar , o‘quv markazlari va ilmiy laboratoriyalar tashkil etish , xalqora darajadagi birgalikdagi ta’lim hamda ilmiy -tadqiqotlar loyihalar va dasturlarni tayyorlash ,hamkorlikda fundamental hamda amaliy ilmiy tadqiqot loyihalarani amalga oshirish ,ilmiy- amaliy seminarlar ,konferensiyalar va simpoziumlar o‘tkazish m talabalar ,magistirlar ,doktarantlar, o‘qtuvchilar va ilmiy xodimlar almashinishini amalga oshirish ;

67-modda birinchi qismining to‘qqizinchi xatboshisi O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 21- apreldagi O‘RQ-683-sonli Qonuni tahririda Qonunchilik malumotlari milliy bazasi 21.04.2021

Barchamizga ma’lumki so‘ngi yillar mobaynida gumanitar fanlar tarkibiga kiruvchi ,tarix fanni darsliklariga katta ahamiyat qaratilmoqda .Biz buni ng dalili sifatida ta’lim muassasalarida O‘zbekiston tarixi fanini o‘rganishga mo‘ljalangan dars soatlarini ning ko‘paytirilganini aytishimiz mumkin .Shu bilan bir qatorda ,tarx fanini o‘qitishda ham ko‘pgina amaliy ishlar amalga oshirilmoqda ,Ushbu fan orqali o‘quvchilar o‘tgan davrda bo‘lib o‘tgan tarxiiy voqealar bilan tanishib

chiqadilar ular o'rganish bilan birga siyosat, madaniyat ,san'at ,iqtisodiyva ijtimoiy hayoti bilan bog'liq holatlarni o'zlashtiradilar .Bu esa tarx fanining boshqa fanlar bilan o'zaro integratsiyaga kirishib o'qitilyatganing isboti hisoblanadi

Hozirda tarx fanini o'rganish va o'rgatish ko'rgazmali qurollardan foydalanishni talab qiladi Tarixiy hodisalarni ng joyini aniqlash ,tarixiy xaritani mukammal o'rganish undagi izohlar va shartlar belgilardan xatosiz foydalanish,kontur xaritani tarixiy mazmunda to'ldirish vas hu kabi bilim va malakalarni rivojlantirish fanning asosiy qismlaridan biri hisoblanadi ,

Intensivlik qonuni -bu qonun bo'yicha mashqlar javobi qanchalik intesiv ravishda bo'lsa shunchalik tez o'zlashtiriladi .Xorijiy tajribalarni o'rganish va o'rgatish uchun taqqoslash va solishtirish metodlaridan foydalanish zarur . Bunday pedogakik tadqiqotlar xalqora pedagogik tadqiqotlarga asosan uch yo'nalishda olib boriladi . Birinchi yo'nalish turli mamalakatlardagi ta'lim va tarbiya tizimlarining umumiy qonuniyatlarini aniqlash .

Ikkinchi yo'nalish – har bir talim tizimdagi o'ziga xos xususiyatlarni ularni tasdiqlovchi faktlar to'plamini turli tarixiy davrlardagi va turli tarbiya muhitlariga oid o'ziga xos tomonlarini aniqlashdan iborat .

Uchinchi yo'nalish – ta'lim tizimlarining ichki xususiyatlarni aniqlash o'xshash va farqli xususiyatlarni belgilab ularni talim tizimida umumiy xususiyatlar bilan bog'liq alomatlarini va alohida xususiyatlari sabablarini imkonini yaratib betradi . Solishtirish metodi mohiyatini xitoy olimi X.Shu va N. CHjoullar to'la ochib bergan.

Har bir darsni yaxlit holatda ko'rish va uni tasavvur etish uchun o'qituvchi bo'lajak dars jarayonini loyihalashtirishi kerak. Buning uchun u darsning texnologik xaritasi har bir mavzu, har bir dars uchun o'qitilayotgan predmet, fanning xususiyatidan, o'quvchilarning imkoniyati va ehtiyojidan kelib chiqqan holda tuzilishi kerak. Hozirgi zamon ta'lim tizimidagi amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki oldindan puxta loyihalashtirilgan dars, albatta, o'qituvchi va o'quvchiga

darsni qiziqarli bo'lishi, shuningdek ijobiy natijaga erishishlariga imkoniyat yaratib beradi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarga ehtiyojning ortishini Prezidegntimiz Shavkat Mirziyoyevning quyidagi fikridan yaqqol anglashimiz mumkin: "Bizda uzoq yillar davomida ijtimoiy fanlarga nisbatan birtomonlama texnokratik yondoshuv, bu boradagi masalalarga ajabtovur bir "o'gay" qarash shakllanib qolgan. Ayni paytda, afsus bilan qayd etish mumkinki, haligacha uzluksiz ta'lim bosqichlarida, ayniqsa oliy ta'limda ijtimoiy fanlarni qancha hajmda va qanday yo'nalishlarda, qay bir shaklda va qanday mazmunda o'qitish va o'rgatish bo'yicha yaxlit kontseptsiya yo'q"

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2022 yilning "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili", deb nomlanishi ham bejiz emas, albatta. Aslida ham inson bu yorug' olamning eng oliy mavjudoti, eng oliy qadriyat ekanligi barcha dindarda ham, fanlarda ham bot-bot takrorlanib keladi. Biroq unga amal qilish masalasida bugun olimlar ham, odamlar ham ojizdek. Inson qadri nimada namoyon bo'ladi?, Inson qachon qadrlil mavjudot sifatida e'tirof etiladi? Inson qadri avvalo uning ongli mavjudot ekanligi, ilm-tafakkuri, imon-e'tiqodi, go'allikni yarata olishi, ezgulik urug'ini sochishi, mehr-oqibatni namoyon eta olishi, qalblarni ka'ba deb bilishi kabilar bilan qadrlidir. Agar masalaga yanada jiddiyroq yondoshadigan bo'lsak, insonni qadrlaydigan sifat va fazilatlar qanday shakllantiriladi, ularni kim va qachon, qanday usullarda o'rgatadi? Bularning javobini biz bevosita ilm-fan, ta'lim tarbiyadan topamiz. Aynan insnning ma'naviy kamolini, insoniy qadr-qimmatini shakllantiradigan fanlar bu - ijtimoiy-gumanitar fanlardir. Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishda yuzaga kelayotgan muammolar inson qadrini yo'qolishiga, jamiyatdagi beqarorliklarni yuzaga kelishiga, insonlardagi loqaydlik, sovuqqonlik, mas'uliyatsizlik kayfiyatini yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda.

Ma'lumki, "O'zbekiston - ulkan tabiiy zahiralalar, iqtisodiy va insoniy salohiyatga boy mamlakat. Ammo yaratganni o'zi ato etgan yana bir beboho

boyligimiz borki, u ham bo'lsa, xalqimizning beqiyos intellektual va ma'naviy salohiyotidir. Ilm-fan namoyondalarining, ta'bir joiz bo'lsa, igna bilan quduq qaziydigan zahmatkash olimlarimizning mashaqqatli ilmiy izlanishlari mamlakatimiz uning bugungi va kelgusi ravnaqi uchun juda katta ahamiyatga ega. Bu fidoiy insonlar uchun har tomonlama qulay sharoitlar yaratish maqsadida biz bor kuch va imkoniyatimizni safarbar etamiz. deb ta'kidlagan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev. Chindan ham so'nggi yillarda mamlakatimizda tub burilish davrini boshlab berib, amalga oshirilayotgan islohatlar orqaga qaytmas va to'xtatib bo'lmas suratlarda rivojlanayotganligini ko'rishimiz mumkin.

Foydalangan adabiyotlar :

- 1.D.A.Begmatova, M.Qurbonov, Sh.M.Sodiqova, N.Q.Abdullayev “Fizika o’qitish metodikasi”.
2. Nortojiyev A. M. Fizika mashg‘ulotlarini integrativ va pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitish usullari O‘zMU xabarlari.
3. Begmatova D., Nortojiyev A. Fizika va umummuhandislik fanlari integrasiyasi Zamonaviy fizika va astronomiyaning muammolari, yechimlari, o‘qitish uslublar – Toshkent.
- 4.M.D.Jo‘rayev “Fizika o‘qitish metodikasi” TDPU 2015-yil.
5. B.M.Mirzaxmedov, N.B.G‘ofurov va F.F.Toshmuxamedovlarning “Fizika o‘qitish metodikasi kursidan o‘quv eksperimenti” metodik qo‘llanma.